

ZİLE
TİCARET VE SANAYİ ODASI
ZİLE İLÇE RAPORU



Rapor Tarihi: Haziran 2013



Raporu Hazırlayan: Yönetim Kurulu Başkanı Şükrü SARGIN
Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Emin AKKOCA
Genel Sekreter Ertuğrul Oğuz ŞENGÖR
Muamelat Memuru Teoman ESENER
Tokat Yatırım Destek Ofisi İl Koor. Mehlika DİCLE

İÇİNDEKİLER

1.İLÇE KÜNYESİ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2.GİRİŞ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
TARİH.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
COĞRAFİ KONUM VE İKLİM.....	5
KURUMLAR	7
3.SOSYAL YAPI.....	7
NÜFUS	7
EĞİTİM	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
SAĞLIK.....	11
KÜLTÜR.....	12
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI	12
4.İKTİSADİ YAPI	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
GEÇİM KAYNAĞI.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
TARIM, HAYVANCILIK	13
SANAYİ.....	15
HİZMETLER.....	16
TURİZM	16
5.ALT YAPI.....	16
ULAŞIM-ALTYAPI-ÇEVRE.....	17
6.OKA FAALİYETLERİNDE İLÇENİN YERİ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
7.SONUÇ ve DEĞERLENDİRME.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
8.KAYNAKLAR.....	20
9.EKLER.....	20

1.İLÇE KÜNYESİ

İLÇE ADI	ZİLE
BAĞLI OLDUĞU İL	TOKAT
NÜFUS (2012)	61.765
YÜZÖLÇÜMÜ	1.561 Km ²
NÜFUS YOĞUNLUĞU	39,5 kişi/km ²
İL MERKEZİNE UZAKLIK	70 Km
RAKIM	700
BELEDİYE SAYISI	5
KÖY SAYISI	109 Köy
KAYMAKAM	Nuri ÖZDER
BELEDİYE BAŞKANI	Lütfi VİDİNEL

2.GİRİŞ

TR83 Bölgesinde yerel potansiyeli, dinamikleri ve özgünlükleri ortaya çıkararak bunları en iyi şekilde değerlendirip planlayabilmek amacıyla faaliyet gösteren Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından ilçe çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda Ajans uzman veya uzmanlarınca hazırlanan bu rapor Zile ilçesinin sosyal ve ekonomik yapısı, çevre-altyapı hizmetleri gibi mevcut verilerini ortaya koyarak, ilçeye ilgili güçlü yönler, öne çıkan sorunlar ve ihtiyaçlar belirtilmiştir.

T.C. Kalkınma Bakanlığı'nın 2004 yılında hazırladığı "İlçelerin Sosyal-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması"nda Zile, 872 ilçe arasında 464. sıradadır. Gelişmişlik grubu sıralamasında 3. grupta yer alan ilçe; Tokat'a bağlı ilçeler arasındaki sıralamada Merkez, Turhal ve Niksar ilçelerinden sonra dördüncü sırada yer almaktadır.

TARİH

Zile, Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir. M.Ö. I. yüzyılda yasayan Amasyalı tarihçi Strabon'a göre Zile, M.Ö. 1600 yıllarında Ninova Melikesi Semiramis tarafından kurulmuştur. Ancak Zile'ye 25 km mesafede bulunan Masat Höyük'te yapılan kazı çalışmalarında elde edilen bilgilere göre, Zile'nin yerleşim yeri olarak daha eski bir dönemde olduğu söylenebilir.

Anadolu'nun en eski çağlarından beri kullanılan yolların kesişme yeri olan Zile önemli bir yerleşim yeridir. Bakır Çağı'ndan beri batı kültürü ile ilişkili olan Zile'de Frig, Hitit, Asur, Pers, Pontus, Roma, Bizans yönetimleri hakim olmuş, Anadolu'nun Türkler tarafından fethedilmesini takiben 1073 yılında Danişmentliler yönetime geçmiştir.

M.Ö. 8. yüzyılda, Kral Gordios önderliğinde, Frigler güçlü bir devlet olarak ortaya çıkmıştır. Daha sonra kral Midas'ın yönetimi altına giren Frigya Devleti, Zile'yi Masat Höyük'ü ve Samsun yakınındaki Akalın'ı da alarak Tokat'ın önemli bir bölümünü ele geçirmiş oldu.

Tarih içinde çeşitli dinlerin etkisinde kalan Zile, Persler döneminde Enaitis mezhebinin dini merkezidir. Charles Texier'a göre bugün Enaitis Tapınağı Hıristiyanlar tarafından yağmalanmıştır. Zile, krallara bağımlı bir şehir gibi değil, İran tanrılarına adanmış ve piskopos tarafından bizzat yönetilen bir tapınak gibi kabul ediliyordu.

Ayrıca sonbaharda Omanos adlı tapınakta taç giyme törenleri yapılırdı. 40-50 bin kişinin törenlere katıldığı rivayet olunmaktadır. Her yıl yapılan ayinlerle Zile'nin ticari önemi artmıştır. Deir veya Deyr denen bu törenler zamanla asırlardır devam eden Zile Panayırını oluşturmuştur. (18.yy. da Anadolu'da Divan Karan ile kurulan Ulusal 6 panayırdan birisi olan Zile Panayırına Anadolu'nun her yöresi ve Suriye'den tüccarlar gelirdi. Diğer panayırlar ise İzmir-Buca, Balıkesir-Çan ve Gönen, Ankara-Yapraklı, Amasya)

Pontuslular zamanında Zile, Amasya ile birlikte önemli bir merkezdir. Abdizade Hüseyin "Amasya Tarihi" adlı eserinde, Zile'deki su yolları ve kaleden yeraltına inen su yolunun Amasya'daki ile aynı zamanda yapıldığının yazılı olduğunu belirtmektedir. Roma İmparatorluğu'na karşı ayaklanan Pontuslular ile Roma ordusu arasında, Zile yakınında Yünlü ile Bacul köyleri arasındaki Altağaç mevkiinde yirmi yıl ara ile iki savaş yapılmıştır. İlkini M. Ö. 67 yılında Pontuslular kazanmıştır. İkincisinde Sezar, M. Ö. 47 yılında aynı yerde Pontus Kralı Pharnakes'i yenerek Zile'yi (Zela'yı) ele geçirmiştir. Sezar bu kesin galibiyetini Roma'da bulunan arkadaşı Amintius'a tarihin en kısa ve anlamlı mektubu olan "Veni Vidi Vici" yani "Geldim Gördüm Yendim" sözleriyle bildirmiştir. Bu sözlerini bir taşa yazdırdığı ve Zile Kalesi'nde zafer töreninde plakotlerle resmi geçitte taşıttığı söylenmektedir.

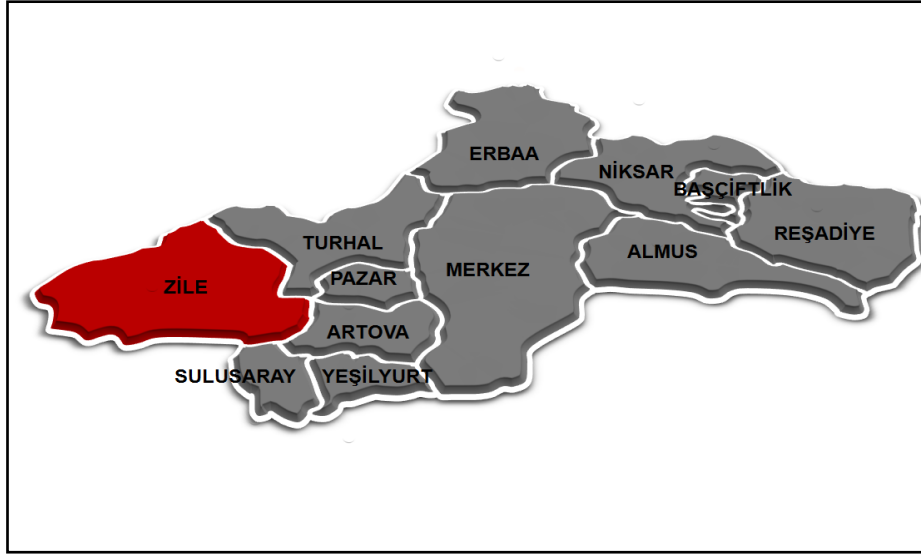
Zile, Romalılar döneminde eyalet haline getirilmiş, Bizanslılar zamanında da İstanbul'u kuşatmaya giden Arap ordularının yolu üzerinde olup birkaç kez el değiştirmiştir. Danişmentliler zamanında Müslümanların eline geçen Zile, Eretna Beyliği ve Kadı Burhaneddin yönetiminden sonra 1397 yılında Yıldırım Beyazıt zamanında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bu dönemde Tokat ve Zile Sivas sancağına bağılı birer kaza idi.

Bugüne kadar yapılan araştırmalarda adı Zelid, Anziliya, Zela, Gazala, Silay ve Karkariye olarak geçmektedir. Charles Texier'in Küçük Asya adlı kitabında Zile şehri ismini sürgüne gönderilen Bitinya kralı Nicomede'nin büyük oğlu Zielas'tan almaktadır.

COĞRAFI KONUM VE İKLİM

İç Anadolu Bölgesi ile Karadeniz Bölgesi sınır kesiminde, Orta Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Zile ilçesi coğrafi konumu itibariyle 40° 04' - 40° 26' kuzey enlemleri ile, 35° 06' - 36° 26' doğu boylamı arasında yer almaktadır. İlçenin yüzölçümü 1.561 km²' dir. İlçe merkezi ortalama yükseltisi 740 metredir.

İlçenin kuzeyinde Amasya ili, güneyinde Artova ilçesi ve Yozgat - Kadışehri ilçesi, batısında Yozgat - Çekerek ilçesi ve Amasya - Göynücek ilçesi doğusunda ise Turhal ilçesi yer almaktadır. İl merkezine uzaklığı 70 km'dir. Zile ilçesi bağılı 4 belde ve 109 köy ile yüzölçümü açısından Merkez ilçeden sonra ilin 2. en büyük ilçesidir.



Zile ilçesi ortalama 120 km² büyüklüğündeki ovalık bir alanın kuzeybatısında yer alır. Kendi adını taşıyan ovanın orta kesimlerinde, alüvyonlar içerisinde adeta adalar şeklinde küçük tepelikler bulunur. Bunlar, güneyde Hüseyin Gazi Tepesi (909 m.), Boztepe (916 m), İnekuçantepe (935 m), Güngörmez Köyü; doğusunda Mantarlitepe (955 m), Elmalitepe (909 m), güneybatıda Geriştepe (1049 m), Sivriçaltepe (917 m), batıda Gökçeğiztepe (1126 m) doğuda Turnatepe (849 m), kuzeyde Leğenciktepe (867 m) ve Fakırtarlasitepe (950 m)'dir. Zile ovasını hemen her taraftan orta yükseklikteki dağlar çevreler. Ovanın en yüksek noktaları kuzeyde ve güneyde bulunmaktadır. Zile ovasının kuzeyinde 1348 m yüksekliğinde Karlıktepe ve 1361 m yüksekliğinde İlemeserkayatepe, çok daha kuzeyinde ise 2062 m yüksekliğindeki Akdağlar yer almaktadır. Güneyinde ise 1907 m yüksekliğinde Devecitepe, 1536 m yüksekliğinde Aktaştepe ve 1228 m yüksekliğinde Hasançaltepe bulunmaktadır.

Zile, İç Anadolu iklimi ile Karadeniz iklimi arasında geçiş özelliği taşıyan bir kenttir. Yazlar az yağışlı, kışlar soğuk ve karlı geçer. Hâkim rüzgar kuzeydoğu rüzgarıdır. Bitki örtüsü bakımından Zile'de çok fazla çeşitlilik bulunmamaktadır.

En önemli yeşil alanları Bağlar Bölgesi oluşturmaktadır. Bağlar Zile'nin Kuzey ve Güney yönünde yer almaktadır. Zile'de orman alanına rastlanmamakla birlikte, sık ağaçlıkların ve çalılıkların yer aldığı bölgeler bulunmaktadır.

Bölgede akarsu sıklığı oldukça fazladır. Bunların içinde en önemlisi Zile deresidir. Yukarı kısımlarda Silisözü ve Hotan, kuzeydoğu kesimlerinde boğaza doğru olan yerlerde Hamide deresi adını alan ve Zile'nin 6 km kadar doğusundan geçen dere, güneydeki Deveci dağlarından doğup, ovaya karıştıktan sonra kuzeydoğuya doğru akışına devam ederek Turhal dolaylarında Yeşilirmak'a karışır. Uzunluğu ortalama 60 km kadar olan dereye bazen "Çekerek" de denilmektedir, oysaki asıl Çekerek deresi, Deveci dağlarının güneyinden akmakta ve Amasya'nın güneyinde Yeşilirmak'a ulaşmaktadır. Zile deresinde son bulan diğer dereler ise Değirmendere ve Büklüdere'dir.

KURUMLAR

İlçedeki yerel yönetim birimleri ise Zile Belediyesi, Evrenköy, Güzelbeyli, Yalın yazı ve Yıldıztep belde belediyeleridir. 2014 yılı Mart ayı itibariyle tüm belde belediyelerinin tüzel kişiliği kalkması öngörülmüştür.

Zile Belediyesi, Tokat -Turhal-Zile -Pazar Katı Atık Yönetim Birliği üyesidir.

Zile ilçesinde ticaret sektöründeki önemli kurumları; Zile Ticaret ve Sanayi Odası, Zile Ticaret Borsası, Zile Ziraat Odası, Zile Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Zile Hazır Elbiseçiler ve İplikçiler Odası, Zile Hırdavat ve Bakkaliye Odası, Zile Kahveciler Odası, Zile Oto Tamirciler Odası, Zile Şöförler ve Otomobilciler Odası, Zile Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi ve 7 banka şubesidir.

3.SOSYAL YAPI

NÜFUS

2012 yılı ADNKS verilerine göre nüfusu 61.765 kişi olan Zile, Türkiye'deki 892 ilçe içerisinde nüfus büyüklüğü açısından 278. sıradadır. Tokat'a bağlı ilçeler arasındaki nüfus büyüklüğü sıralamasında ise Merkez, Erbaa, Turhal ve Niksar ilçesinden sonra beşinci sırada yer almaktadır.

Tablo: 2007-2012 Yılları Arası Zile Nüfusu (Kırsal Alan/Kentsel Alan)

Nüfus	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Toplam	68.937	67.224	65.245	63.201	61.619	61.765
Kentsel Alan	36.154	35.017	35.417	35.717	35.330	34.442
Kırsal Alan	32.783	32.207	29.828	27.484	26.289	27.323

Kaynak: TÜİK, 2013

İlçede yaşayan nüfusun %44,2'si kırsal alanda yaşamaktayken, %55,76'sı kentsel alanda yaşamaktadır. İlçenin kırsal alan nüfusu 2007-2012 yılları arasında % 16,6 oranında, kentsel alan nüfusu ise % 4,7 oranında azalmıştır.

Tablo: 2007-2012 Yılları Ülke Genelinde İlçeler Arası Nüfus Büyüklüğü Sıralamasındaki Yeri

Nüfus	2007 ¹	2008	2009	2010	2011	2012
Sıra No	223	254	264	274	278	278

Kaynak: TÜİK, 2013

¹ Türkiye genelinde 2007 yılında 850 olan ilçe sayısı 2008 yılında 892 olmuştur.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Zile'nin ülke genelindeki 892 ilçe arasındaki nüfus büyüklüğü sıralamasında, 2008 yılında 254.sırada yer alan ilçe; 2012 yılında 278. sıraya gerilemiştir.

Belde Belediyeleri Nüfusu

Nüfus	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Yalınyazı	1.590	1.946	2.098	1.684	1.444	2.097
Güzelbeyli	1.587	1.882	2.152	1.564	1.217	2.095
Yıldıztepe	1.758	1.766	1.839	1.554	1.364	2.015
Evrenköy	2.094	1.968	1.991	1.438	1.506	1.818
TOPLAM	7.029	7.562	8.080	6.240	5.531	8.025

Kaynak: TÜİK, 2013

Nüfusu En Fazla Olan İlk Beş Köy Nüfusu

Nüfus	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ayvalı	840	925	947	996	1.026	1.001
Boldacı	1013	1.028	953	911	895	821
Kervansaray	757	789	750	727	706	690
Karakuzu	628	646	360	493	560	505
Çayır	888	812	674	437	547	458

Kaynak: TÜİK, 2013

Nüfusu En Az Olan Beş Köy Nüfusu

Nüfus	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Uğurluören	61	73	63	49	46	38
Turgutalp	76	73	54	45	42	37
Küçükkozlucu	63	61	51	46	44	36
Güngörmez	52	66	38	35	33	31
Gölcük	26	24	17	23	22	23

Kaynak: TÜİK, 2013

Tablo: 2007-2012 Yılları Arası Zile Nüfusu (Kadın-Erkek)

Nüfus	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Toplam	68.937	67.224	65.245	63.201	61.619	61.765
Kadın	34.692	33.958	32.872	32.016	31.232	31.228
Erkek	34.245	33.266	32.373	31.185	30.387	30.537

Kaynak: TÜİK, 2013

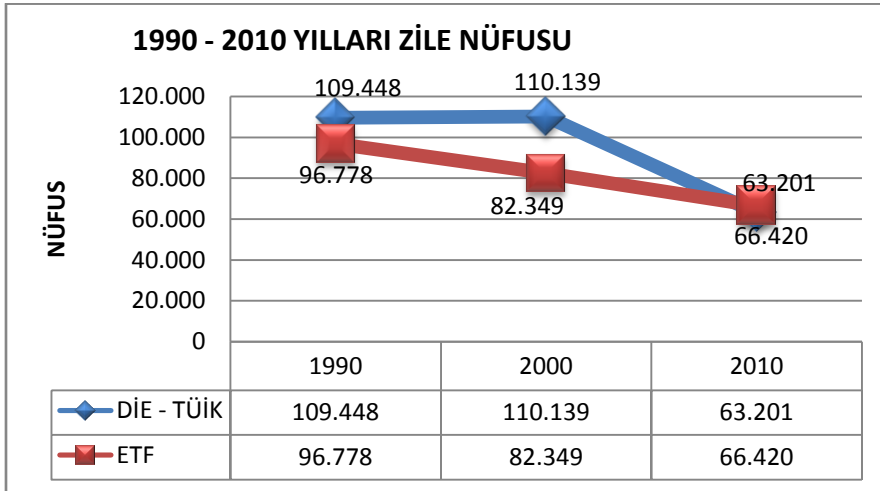
İlçe nüfusunun %50,6'si kadın, % 49,4'ü erkektir.

TÜİK VE SAĞLIK BAKANLIĞI VERİLERİNE GÖRE 1990-2012 NÜFUSU

YILLAR	DİE-TÜİK	SAĞLIK BAKANLIĞI
1990	109.448	96.778
1997	93.865	89.306
2000	110.139	82.349
2007	68.937	67.927
2008	67.224	65.894
2009	65.245	63.703
2010	63.201	66.420
2011	61.919	62.578
2012	61.765	61.542

Kaynak: TÜİK, 2013

TÜİK VE SAĞLIK BAKANLIĞI VERİLERİNE GÖRE 1990-2010 NÜFUSU



Kaynak: TÜİK, 2013

Toplam nüfus içerisinde 15-29 yaş arası gençlerin oranı %21,3, 65 yaş üstü yaşlıların oranı ise %5,1'dir.

Tablo: 2012 Yılı, Yaş Grubuna Göre Zile Nüfusu

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	3.458	1.793	1.665
5-9	4.091	2.133	1.958
10-14	5.308	2.713	2.595
15-19	5.351	2.719	2.632
20-24	4.146	2.105	2.041
25-29	3.678	1.854	1.824
30-34	4.020	1.917	2.103
35-39	4.048	1.956	2.092
40-44	3.856	1.978	1.878
45-49	4.014	1.943	2.071
50-54	3.763	1.878	1.885
55-59	3.911	1.890	2.021
60-64	3.814	1.812	2.002
65-69	2.968	1.342	1.626
70-74	2.162	1.062	1.100
75-79	1.751	877	874
80-84	987	412	575
85-89	362	136	226
90+	77	17	60
Toplam	61.765	30.537	31.228

Kaynak: TÜİK, 2013

EĞİTİM

Okul Öncesi Eğitim :

İlçe genelinde okul öncesi eğitim kurumlarında toplam 41 anasınıfında 669 öğrenci öğrenim görmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarındaki toplam öğretmen sayısı ise 32'dir. Zile ilçesindeki okul öncesi eğitim hizmeti ilçe merkezindeki 12 okul, belde belediyelerindeki 4 okul ve ilçeye bağlı köylerdeki 20 okul tarafından verilmektedir.

İlköğretim:

Zile ilçesindeki ilköğretim hizmetleri, ilçe merkezindeki 9 ilkokul ve 8 ortaokul; belde belediyelerindeki 4 ilkokul ve 3 ortaokul; köylerdeki 32 ilkokul ve 6 ortaokul tarafından verilmektedir.

İlçe merkezindeki ilkokullarda 132 derslik, ilçeye bağlı köy ve belediyelerde ise 129 derslik bulunmaktadır. Derslik başına düşen öğrenci sayısı ilçe merkezinde 17, belde belediyelerinde 18, köylerde ise 9'dur.

Zile ilçe merkezindeki ortaokullarda 73 derslik, ilçeye bağlı köy ve belediyelerde ise 68 derslik bulunmaktadır. Derslik başına düşen öğrenci sayısı ilçe merkezinde 38, belde belediyelerinde 18, köylerde ise 18'dir.

İlçe merkezindeki ilkokullarda 132, ortaokullarda 162 öğretmen, ilçeye bağlı köy ve belediye ilkokullarında 88, ortaokullarda ise 63 öğretmen görev yapmaktadır.

İlkokullarda öğrenim gören öğrenci sayısı ilçe merkezinde 2308, köy ve belediyelerde ise 1358'dir. Ortaokullarda öğrenim gören öğrenci sayısı ilçe merkezinde 2817, köy ve belediyelerde ise 1210'dur.

Ortaöğretim:

Zile ilçesinde 1 Genel Lise, 1 Fen Lisesi, 2 Anadolu Lisesi, 1 Anadolu Öğretmen Lisesi, 1 Sağlık Meslek Lisesi, 1 Anadolu Kız Teknik ve Kız Meslek Lisesi, 1 Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Lisesi,1 Anadolu İmam Hatip Lisesi,1 Ticaret Meslek Lisesi olmak üzere toplam 10 adet lise mevcuttur. Orta öğretim kurumlarında 171 derslikte 4287 öğrenci öğrenim görmekte, 255 öğretmen görev yapmaktadır. Derslik başına düşen öğrenci sayısı 25'dir.

Yükseköğretim:

GOP Üniversitesi Zile Dinçerler Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu

Dört yıllık lisans eğitimi veren Zile Dinçerler Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, 2008 yılında Dinçerler Ailesi desteği ile inşa edilen binasında kampüs alanı içerisinde eğitim öğretime devam etmektedir. 2012-2013 eğitim öğretim yılı öğrenci sayısı 904'dür.

GOP Üniversitesi Zile Meslek Yüksekokulu:

1998- 1999 yılında öğretime başlayan Yüksekokul, 2009-2010 öğretim yılı başından itibaren yeni binasına taşınmıştır.Yüksekokulda tamamı ön lisans olmak üzere 12 (on iki) program mevcuttur. Bunlardan; Bilgisayar Programcılığı, Mekatronik, Bankacılık ve Sigortacılık, Gıda Teknolojisi, Otomotiv Teknolojisi, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, İşletme Yönetimi, Lojistik ve Yerel Yönetimler olmak üzere 9 (dokuz) normal eğitim programı, Mekatronik, İşletme Yönetimi, Bankacılık ve Sigortacılık olmak üzere 3 (üç) ikinci öğretim programı bulunmaktadır. Bu 12 (on iki) programa ek olarak YÖK Başkanlığının 07/05/2012 tarih ve 019700 sayılı yazısı ile Mimari Restorasyon programının açılmasına karar verilmiş ve henüz öğrenci alınmamıştır.

2012-2013 eğitim öğretim yılı öğrenci sayısı 1262'dir. Yüksekokulda halen; 1 Yardımcı Doçent, 18 öğretim görevlisi, 1 okutman, 19 idari Personel görev yapmaktadır.

SAĞLIK

Zile ilçesinde Sağlık Bakanlığına bağlı 123 yataklı Devlet Hastanesi, 1 Toplum Sağlığı Merkezi, 1 Halk Sağlığı Laboratuvarı, 6 Aile Sağlığı Merkezi 18 adet Aile Hekimliği Birimi, 18 Köy Sağlık Evi, 1 adet 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonu mevcuttur.

İlçedeki sağlık hizmetleri; 23 uzman doktor, 30 pratisyen doktor, 3 diş tabibi, 33 teknik personel, 42 ebe, 80 hemşire tarafından sunulmaktadır.

İlçede yeni yapılması planlanan 100 yataklı Devlet Hastanesinin ihalesi 2012 yılı içerisinde yapılmış olup, 2014 yılı Mart ayı içerisinde bitirilmesi planlanmaktadır.

KÜLTÜR

İlçedeki kültürel yaşamın en önemli zenginlikleri arasında “Bağ Kültürü” yer almaktadır. Yemek kültürü içerisinde Zile Pekmezi ve Zile Kırık Leblebisi ilçenin markalaşmış ürünlerini oluşturmaktadırlar.

Zile Pekmezi:

Zile’ye has ince kabuklu özel tat ve lezzete sahip üzümler, “şinavat” adı verilen denilen özel pres içine alınarak, ezilip sıkılmaktadır. Çıkan üzüm şırası özel pekmez toprağı ile durulaştırılıp, acısı ve üzüm ekşiliğı alındıktan sonra büyük bakır leğenler içine konulur, odun ateşinde ağır, ağır kaynatılır. Bu sırada kepçe ile sık, sık köpüğü alınarak pişirilir. Kaynadıkça suyu çekilen şıra Zile tabiri ile duru pekmez haline gelir. Duru pekmeze ilave edilen yumurta akı, pudra şekeri ile Beyaz Zile Pekmezi elde edilir.

İlçedeki belli başlı tarih ve kültürel eserler Zile Kalesi, Zile Ulu Camii, ve Bayezit Bestami Camileri olarak sayılmaktadır.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ve SOSYAL HİZMETLER

Zile ilçesinde 50 adet dernek faaliyet göstermektedir. Bu dernekler arasında 6 adet cami yaptırma ve yaşatma derneğı, 6 adet spor derneğı, 8 adet kültür derneğı, 15 adet yardımlaşma derneğı, 1 adet iş adamı derneğı bulunmaktadır. İlçede faaliyetleri ile ön plana çıkan dernek, Zile Toplumsal Diyalog Platformu Derneğı olarak sayılabilir.

4.İKTİSADİ YAPI

TARIM VE HAYVANCILIK

İlçe yüzölçümünün % 51'ini tarım arazileri oluşturmaktadır. Tokat ilinde sulanan tarım arazilerinin %21,1'i Zile ilçesinde bulunmaktadır. İlçede ekilen tarım arazilerinin % 33,5'i sulanabilmektedir. İlçede yetiştirilebilen 60 çeşit tarım ürünü içerisinde tahıllar ön plandadır. Bunun yanında şeker pancarı, yağlık ayçiçeği, yem bitkileri (fiğ) ve her çeşit meyve ve sebze yetiştirilmektedir.

Tablo: İlçe Arazi Kullanımı Verileri, 2011

ARAZİNİN KULLANIM ALANLARI	MİKTARI (DA)	ORANI (%)	İL İÇİNDEKİ ORANI (%)
Ormanlık-Fundalık	269.250	17,9	6,9
Tarım Arazisi	770.290	51,0	20,1
Çayır ve Mera	201.000	13,3	16,1
Tarım Dışı Arazi	270.460	17,8	25,1
TOPLAM	1.511.000	100	15,0

Kaynak: Gıda, Tarım Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2011 Verileri

2011 yılında 63 çeşit ürün ile 517.720 ton bitkisel üretim gerçekleştiren ilçenin il üretimindeki payı %17,6'dır. İlçedeki bitkisel üretimin %96,0'ını tarla ürünleri oluşturmaktadır. İl genelindeki en büyük tarla ürünü üretim alanı Zile ilçesine aittir.

Tablo: Bitkisel Üretim Verileri, 2011

BİTİKİSEL ÜRETİM	ÜRETİM ALANI (da)	ÜRETİM MİKTARI (ton)	İL ÜRETİMİ İÇİNDEKİ ORANI (%)
TARLA ÜRÜNÜ	710.092	485.948	23,1
SEBZE	6.117	21.624	2,9
MEYVE	22.870	10.148	10,5
TOPLAM	739.079	517.720	17,6

Kaynak: Gıda, Tarım Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2011 Verileri

Tablo: Tarla Ürünlerinin Kapladığı Alan ve Üretim Miktarı, 2011

Bitkisel Üretim	Üretim Alanı (Da)	Üretim Miktarı (Ton)	İL Üretimi İçindeki Oranı (%)
Tahıllar	483.695,00	206.957,00	30,0
Endüstri Bitkileri	33.360,00	149.764,80	22,4
Yem Bitkileri	8.065,00	19.080,00	4,1
Yağlı Tohumlar	60.197,00	21.663,85	67,4
Baklagiller	137.435,00	15.927,50	53,8
Yumrulu Bitkiler	20.740,00	72.555,00	33,5
TOPLAM	710.092,00	485.948,15	23,1

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Kaynak: Gıda, Tarım Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2011 Verileri

İlçede 2011 yılında 28 çeşit tarla ürünü ile 485,948 ton bitkisel üretim gerçekleştirilmiştir. İlçedeki tarla ürünleri arasında verimi en fazla olan ürünler yem bitkisi-sorgum, yumrulu bitki hayvan pancarıdır. İlde üretilen yağlı tohumların % 67,4'ü ve baklagillerin % 53,8'i Zile'de yetiştirilmektedir.

Tablo: Sebze Üretim Alanları ve Üretim Miktarı, 2011

Bitkisel Üretim	Üretim Alanı (Da)	Üretim Miktarı (Ton)	İl Üretimi İçindeki Oranı (%)
Meyvesi Yenenler	4.155,00	19.100,00	2,9
Baklagiller	1.500,00	1.200,00	2,4
Yaprağı Yenenler	347,00	1.055,00	2,5
Yumrusu Yenenler	115	269,00	9,6
TOPLAM	6.117	21.624,00	2,9

Kaynak: Gıda, Tarım Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2011 Verileri

İlçede 2011 yılında 19 çeşit sebze ürünü ile 21.624 ton bitkisel üretim gerçekleştirilmiştir. İlçedeki sebze ürünleri arasında verimi en fazla olan ürün beyaz lahanadır.

Tablo: Meyve Üretim Alanları ve Üretim Miktarı, 2011

Bitkisel Üretim	Üretim Alanı (Da)	Üretim Miktarı (Ton)	İl Üretimi İçindeki Oranı (%)
Sert Kabuklular	1.422	710	11,0
Taş Çekirdekli	2.410	1.329	4,2
Üzümsü Meyveler	17.680	6.977	18,3
Yumuşak Çekirdekli	1.358	1.132	5,6
TOPLAM	22.870	10.148	10,5

Kaynak: Gıda, Tarım Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2011 Verileri

İlçede 2011 yılında 19 çeşit meyve ürünü ile 10.148 ton bitkisel üretim gerçekleştirilmiştir.

Tokat'ta örtü altı tarımı yapan 88 köyden 20'si ilçede bulunmaktadır. Bu köylerde faaliyet gösteren 80 işletme 8 hektar alanda sebze ve meyve üretimi yapmaktadır.

Tablo: Hayvan Varlığı Dağılımı, 2011

	HAYVAN SAYISI	İl İçindeki Oranı (%)
Küçükbaş Hayvan		
Koyun	17.000	8,50
Keçi	-	0
Büyükbaş Hayvan		
Sığır (Yerli)	13.510	20,43
Sığır (Kültür Melezi)	10.795	10,03
Sığır (Saf Kültür)	7.150	12,44
Manda	605	9,12
Kümes Hayvanı		
Tavuk	41.315	15,20
Kaz-Ördek	3.171	22,5
Hindi	1.181	19,9
İş Hayvanı		
At	86	5,3
Eşek	673	8,5

Kaynak: Gıda, Tarım Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2011 Verileri

İlçe ekonomisindeki önemli bir diğer yapıtaşı ise hayvancılıktır. İlçedeki büyükbaş hayvan sayısı 32.060, küçükbaş hayvan sayısı ise 17.000 dir. Hayvansal ürünler arasında et, süt, bal, tereyağı ve yumurta önemli yer tutmaktadır.

Tablo: Hayvansal Üretim Miktarı, 2011

Ürün	Ton	İl İçindeki Oranı (%)
Süt Üretimi	28.932,61	10,8
Bal Üretimi	106.400,00	17,4
Yumurta	9.089.300,00	15,2

Kaynak: Gıda, Tarım Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2011 Verileri

SANAYİ

Sanayi sektöründe ilçede 41 adet işletme faaliyet göstermektedir. İlçede ön plana çıkan sanayi işletmeleri Sebat Makina, Birsan Un, Sarmetsan Plastik, Topçuoğlu Gıda, Ak Eğitim araçları sayılabilir.

Tokat Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü'nün işletmeler bazında yaptığı 2012 ihracat verileri araştırmasına göre Tokat ilinde 154.094.402 \$ ihracat gerçekleştirilmiştir. Zile ilçesinde faaliyet gösteren 7 işletmenin toplam ihracat tutarı 1.884.616 \$ olarak

belirlenmiştir. Bu rakamla Zile ihracat yapan 7 ilçe arasında 6. sırada yer almaktadır. İl ihracatına %1,2 oranında katkı sağlayan ilçede gıda ürünleri, makina okul sırası ve hurda metal ürünleri ihraç edilmektedir. İlçedeki toplam ihracatın % 53'ü Zile Sebat Makine Dış Ticaret ve Sanayi Ltd.Şti'ye aittir.

Tokat ilinde yer alan 5 OSB'den biri Zile ilçesinde bulunmaktadır. 110 hektar büyüklüğündeki Zile OSB'deki 70 adet sanayi parselinin 10 adeti tahsis edilmesine rağmen sadece 2 işletme faaliyet göstermektedir. Faaliyette olan Aktaşlar Kereste işletmesinde 20 kişi, Zela Tekstil işletmesinde ise 35 kişi çalışmaktadır.

Tokat ilindeki 7 küçük sanayi sitesinden biri Zile'de yer almaktadır. İl genelinde KSS'lerde bulunan KOBİ'lerin % 9,1'si Zile'de faaliyet göstermektedir. İl genelinde KSS'lerde çalışanların % 4.1'ü ise Zile KSS'de istihdam edilmektedir.

HİZMETLER

TURİZM

Tarihin hemen her döneminde İç Anadolu'yu Karadeniz'e bağlayan ana kervan yolu Tokat'tan geçmiştir. Bu özelliğinden dolayı Tokat, bir çok medeniyetin imar çalışmalarının merkezi olmuştur. İnşa edilen yapılar genellikle dinî ve sosyal içeriklidir. Zile kent merkezi bugün Türkiye'nin en fazla geleneksel Türk evine sahip ilçesidir. İlçedeki 3600 adet tarihi konuta yönelik gerçekleştirilen kentsel koruma çalışmaları ile, ilçe turizm altyapısını oluşturma yönünde önemli adımlar atmaktadır.

ZİLE KALESİ

Kale, Zile tümülüsünün üzerinde yer alır. Zile Kalesi'nin girişindeki saat kulesi, bir zamanların muhafız yada gözcü kulesidir. Daha sonraları” Çan Kulesi “ denmiş ve 1875'te Ziya Paşa burayı Saat Kulesi'ne çevirmiştir. SEZAR' a adandığı sanılan kısa sütunun yanındaki yazıtlar, Roma Devrine ait yapı ve olayla ilgilidir.

ZİLE ULU CAMİİ

Caminin kuzey cephesindeki yazıt, ilk yapının III. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında Mehmet Zalüli bin Ebu Ali tarafından 1267 yılında inşa ettirildiğini gösteriyor. 1591' de yenileme çalışması gören cami, bir dönem, bu çalışmayı yaptıran Nasuh Paşa'nın adıyla anılmıştır. 1904'de büyük oranda yıkılınca, dönemin Zile Kaymakamı Süleyman Nemci ve halkın çabalarıyla Neo-Klasik tarzda yeniden yaptırılmıştır. Kesme taş malzemeli yapının ana mekanı dikdörtgendir. Onatlı penceresi bulunan sekizgen kasmağın taşıdığı kubbesi kurşun kaplıdır.Caminin taç kapısı, Zile'deki anıtsal örneklerin en önemlisidir.

ZİLE CAMİLERİ

Ali Kadı Mahallesi'nde bulunan Beyazıt Bestami Camii'nin 1206 ve 1305 tarihli iki ayrı yazıtı bulunmaktadır. Cami dikdörtgen planlıdır. İbadet mekânı oldukça yüksek kasnaklı bir kubbe ile örtülmüştür. Kısa boylu ve yuvarlak gövdelidir. Zile eşrafından Elbaşoğlu Seyit Ahmet tarafından 1801' de yaptırılmıştır. Kesme taş ve moloz taş malzemeli yapı, kare mekânlı, kiremit çatılıdır. Tavanı çitakari süslemeli olan yapının Barok biçimli mermer taç kapısını görmek için, sonradan eklenen beton bölümü geçmek gerekir.

5.ALT YAPI

ULAŞIM-ALTYAPI-CEVRE

a) Karayolu-Demiryolu:

İlçe il merkezine 67 km, Turhal ilçesine 21 km, Pazar ilçesine 50 km ve Yozgat Çekerek İlçesine 49 km uzaklıkta olup, asfalt yolla ulaşım sağlanmaktadır. Ayrıca; ilçenin 5 km dışında İstasyon Mahallesinde bulunan demiryolu ile Amasya-Samsun İleri arasında ulaşım sağlanmaktadır.

b) Köy Yolları:

İlçe merkezi ile bütün köylerin yol bağlantısı vardır.

c) İçme Suyu ve Kanalizasyon:

İlçeye bağlı köylerin içme sularının temin ediliş şekilleri ile köylerin kanalizasyon durumlarında herhangi bir sıkıntı yaşanmamaktadır.

6.OKA FAALİYETLERİNDE İLÇENİN YERİ

Yıl	Program	İlçede Alan Sayısı	Destek Proje	Toplam Destek Bütçesi (TL)
2009	İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılmalarına MDP	2		46.870,05
2010	Küçük Ölçekli Altyapı Geliştirme, Kültürel, Turistik Değerleri Ve Ekolojik Dengeleri Koruma Ve İyileştirme MDP	1		338.832,53
	Doğrudan Faaliyet Desteği	-		
2011	Doğrudan Faaliyet Desteği	-		
	KOBİ'lerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılmalarına MDP			
	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi MDP			

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

2012	Teknik Destek Programı		
	Doğrudan Faaliyet Desteği	-	
Toplam		3	385.702,58

2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı MDP kapsamında desteklenen, **Gaydaroğlu Konağı Butik Otel** projesi ile Zile'nin en önemli tarihi eserlerinden birisi olan Gaydaroğlu Konağının restore edilmesi sağlanmıştır. Gaydaroğlu Konağı Geleneksel Zile evlerinin plan tipini yansıtan tarihi ve tescilli bir konaktır. Konak butik otel olarak düzenlenmiştir. Butik Otel, GOP Üniversitesi Zile Otelcilik ve Turizm İşletmeciliği Yüksekokulu öğrencilerine uygulama ve eğitim alanı faaliyet gösterecektir.

7.SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Zile İlçe Raporu

İlçenin istatistikî verilerini içerdiği gibi ilçenin öne çıkan özelliklerini ve sorunlarını da içermektedir.

İlçenin önde gelen kurum temsilcileriyle yüz yüze görüşmeler yapılarak ilçenin mevcut durumu, sorunları ve ihtiyaçlarına ilişkin bilgiler alınmıştır. Bu kapsamda, bu bilgilerin ışığında Merkez ilçeyle ilgili ortaya çıkan önemli noktalar şunlardır:

- İlçede yeterli istihdam alanları olmaması nedeniyle genç nüfus büyükşehirlere göç etmektedir. Bu nüfusun büyük bölümünü nitelikli insan gücü oluşturmaktadır.
- Genç nitelikli nüfusun göç etmesi, işletmelerin ihtiyacı olan insan kaynağını karşılayamamasına neden olmaktadır.
- İlçenin, turizm sektörü ve üniversite şehri olarak gelişeceği öngörülmektedir.
- Ülke genelinde tarım sektörünün problemleri arasında yer alan bölünmüş arazi sorununun hâkim olduğu ilçede, toplulaştırma uygulamaları ile bu sorunun çözülmesi gerekmektedir.
- Tarım alet ve makinelerine her küçük aile işletmesinin yatırım yapması işletmeleri sıkıntıya düşürmektedir.
- Tarım sektöründe faaliyet gösteren işletmeler yenilikçi yöntemlere karşı tutum sergilememektedir. Açılacak bir Tarım Meslek Lisesi ile bilinçli bir üretim modeline geçilebilir.
- Gezici toprak analiz laboratuvarına, sulama potansiyeli artacak ilçede önemli bir gereksinimdir.
- Mısır üretiminin yaygın olduğu ilçede mısırın katma değer kazanması için kurutulması gerekmektedir.
- Zile Belediyesi, 8000 dönümlük bir arazide jeotermal su potansiyelinin belirlenmesi için çalışmalar yürütmektedirler.
- Tarım sektöründe faaliyet gösteren aile işletmeleri için girdi maliyetleri yüksek düzeydedir. Aile işletmelerinin örgütlü bir üretim modeli benimsemesi önem taşımaktadır.

- İlçenin acilen çözülmesi gereken sorunları göç, işsizlik, ulaşım ve OSB altyapısı olarak değerlendirilmiştir.
- İlçenin mekânsal organizasyonu açısından önemli ve öncelikli görülen alanların başında tarihi-turistik alanların korunması ve turizm altyapı tesislerinin eksikliği gelmektedir. Diğer öncelikli alanlar ise ulaşım altyapısının geliştirilmesi, sosyal altyapı tesis eksiklikleri ve gelmektedir.
- İlçede kongre ve toplantı salonu, tiyatro ve sinema salonu ve müzeye donatı alanları bulunmamaktadır.
- Yapımı tamamlanan Süreyya Bey Barajı aracılığı ile Zile Ovası 2014 yılında sulanmaya başlayacaktır. Böylelikle ilin en fazla tarım arazisine sahip ilçesindeki ürün deseni de değişecektir.
- Turizm sektörünün gelişmesi için en önemli problem tanıtım eksikliği görülmesine rağmen; en önemli eksiklik turizme yönelik altyapı alanındadır. (Sokak sağlıklılaştırmaları, restorasyon ve rekreasyon çalışmaları, turizm rehberi yetiştirilmesine yönelik eğitimler vb.)
- Zile ilçesi "Tokat'ın Turizmde Giriş Kapısı: Zile" sloganıyla, Amasya ilçesinin turist potansiyelini ilçeye çekmek yönünde çalışmalar yapmaktadırlar.
- Zile ilçesinde çocuk ve gençlere yönelik hizmetler ile kadınların sosyal hayata katılımları için sosyal tesis eksiklikleri vurgulanmaktadır.
- Zile ilçesinde Toplumsal Diyalog Platformu Derneği Bakanlıklar düzeyinde girişimlerde bulunarak çeşitli kamu yatırımlarının ilçeye çekilmesine vesile olmuştur.
- İlçede STK'lar arası işbirliği ise yok denecek kadar azdır.
- Zile Belediyesi, ilçe kent meydanının yeniden düzenlenmesi için bir çalışma başlatmıştır. Kent meydanı ile bağlantılı sokak sağlıklılaştırma çalışmaları da yapılacaktır.
- Atık su Arıtma Tesis projelendirilmiş, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı destekli uygulanacaktır.
- İlçe'de kentsel dönüşüm projeleri için çalışmalar başlatılmıştır.
- İlçede sermayenin yatırıma dönüştürülmediği vurgulanmaktadır. Sermaye sahiplerinin yatırım yapmamasının en önemli nedeninin know-how olduğu düşünülmektedir.
- İlçede faaliyet gösteren STK'lar ve işletmeler Merkez ilçe ile zayıf ağ ilişkilerine sahip olduklarından dolayı faaliyetlerinde problemler yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Zile Organize Sanayi Bölgesine (OSB) giriş yolu olarak kullanılan köy yolu oldukça dardır. Zile - Amasya yol bağlantısı kapsamında bu yol düzenlenecektir.

OSB altyapı çalışması yeni tamamlanmasına rağmen elektrik altyapısı ile ilgili sıkıntılar bulunmaktadır.

Zile Ticaret Borsasına ait buğday pazarında buğday analiz laboratuvarı faaliyet göstermektedir. Kalite kriterlerine göre satılan buğdayın bu laboratuvarında kalitesi belirlenmektedir.

Ortak iş yapma kültürü bulunmamaktadır. Bilge Üniversitesi'ne 100 dönüm arazi tahsis edilmiştir. Bu arazide Hemşirelik Yüksek Okulu inşa edilecektir.

Kırsal alana yönelik altyapı (ulaşım-kanalizasyon) eksik

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

İlçede öğrenim gören yükseköğretim öğrencilerinin yurt problemlerinin çözülmesi önem arz etmektedir.

Zile, ilçesi turizm sektöründen pay almak üzere altyapı çalışmalarına öncelik vermiştir. İlçenin bu çalışmaları ivedilikle tamamlayabilmesi için, daha fazla kaynağa ihtiyacı bulunmaktadır.

8.KAYNAKLAR

Zile Ticaret ve Sanayi Odası Verileri
Bilim Sanayi Teknoloji İl Müdürlüğü Brifing Raporu,
2012 Bildiş A, 2007, "Kentsel Koruma Bağlamında Eski Kentlerin Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma; Tokat-Zile Örneğinde İrdelemeler" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
Gıda, Tarım Hayvancılık İl Müdürlüğü Verileri, 2011
İl Dernekler Müdürlüğü Verileri, 2012
Yalçın N.,1997, " Zile (Tokat) Bölgesinin Strüktürel ve Jeomorfolojik Özellikleri" İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi sayı:5 sf:69-82
Zile Kaymakamlığı Brifing Raporu, 2013

www.tuik.gov.tr Erişim: Nisan 2013

www.zile.bel.tr Erişim: Nisan 2013

www.zile.gov.tr Erişim: Nisan 2013

9.EKLER

Ek-1 Kurum İletişim Bilgileri

KURUMLAR	TELEFON
Zile Ticaret ve Sanayi Odası	0356-317 10 86
Kaymakamlık Sekreter	0356-317 10 03
Belediye Başkanlığı	0356-317 50 80
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	0356-318 22 89
Nüfus Müdürlüğü	0356-317 42 99
Kadastro Müdürlüğü	0356-317 10 97
Tapu Müdürlüğü	0356-317 10 10
Jandarma İlçe K.Lığı	0356-317 10 00
İlçe Tarım Müdürlüğü	0356-317 10 99
İlçe Özel İdare Müdürlüğü	0356-317 12 54
Zile Tren İstasyonu Şefliği	0356-317 55 31